

Sant Feliu Sasserra, any zero: crònica d'una postguerra (1939-1965)

Josep Albert Planes Ball

L'estudi de la postguerra, com d'altres períodes, esdevé gairebé una obligació de normalitat científica a la qual l'historiador, en aquest cas, no pot romandre indiferent. En algunes localitats catalanes encara avui dia es confon la pretesa objectivitat amb l'omissió d'aspectes que poden resultar "conflictius", la resurrecció d'antics dimonis que val més oblidar. El present article, centrat en un poble de la Catalunya interior, pretén mostrar el coneixement d'aquest període. El coneixement de la història ha d'estar a l'abast de tothom, perquè tothom, justament, pugui interpretar el passat més recent com a aprenentatge indispensable en la construcció del present.

En els primers anys de la postguerra el quadre de la vida santfeliuensa es perfila amb els trets generals que afecten la història del nostre país. És el temps que segueix una guerra contra la llibertat de les persones i dels pobles, i a partir d'aquí ja s'explica tot. Ateses aquestes circumstàncies, tractarem d'ordenar i sintetitzar el que sabem.

L'1 de febrer de 1939 les tropes franquistes ocuparen la vila. Tres dies més tard l'autoritat militar nomenà, amb caràcter provisional, un nou ajuntament, titllat de "Comisión Gestora", format per Joan Font (alcalde), Valentí Vila (tinent d'alcalde) i els regidors ("concejales") Miquel Lamarca, Josep Comesòlives i Andreu Terra. En aquesta nova situació apareix un personatge forà imposat pel mateix comandament militar, del qual parlarem més endavant pel paper polític que hi exercí: es tracta del falangista José Asensio Pérez, col·locat estratègicament com a secretari en el recent creat consistori municipal per tal de garantir-ne l'adhesió incondicional al règim. Així doncs, s'enceta un panorama monolític, l'època "blava" de la història de la vila, en què s'exigeix fanàticament un entusiasme o fervor per a les noves demostracions i símbols patris. L'omnipresència d'aquestes manifestacions marca estretament i se superposa al conjunt dels aspectes de la vida quotidiana durant els anys quaranta.

Així, d'una manera immediata l'a-

juntament ja fou obligat a participar en l'organització d'una celebració —religiosa i alhora cívico-militar— que tingué lloc el 19 de març en acció de gràcies per la "liberación"; paral·lelament, a través del col·laboracionisme forçós, revestit d'una aparent puresa de conviccions, es produí un canvi en la retolació dels noms dels indrets més importants de la vila: la Plaça Major passà a denominar-se "plaza del Generalísimo Franco", el Carrer Major rebé el nom de "calle del Beato Almató" i el conegut Pas Nou fou batejat amb cridanera bledania "Avenida de José Antonio". En algunes commemoracions oficials i religioses considerades importants, pel que sembla, no es podia sortir de la vila perquè tothom hi havia d'assistir, a més de contribuir-hi econòmicament, començant pel mateix consistori.

L'any 1939, en què s'havia vist la necessitat de prorrogar el pressupost municipal de 1936 a causa del parèntesi bèl·lic (el qual era de 18.600 pessetes), una bona part d'aquell es destinà a cobrir les despeses originades per les celebracions de la "fiesta de la Victoria" (unes 200 pessetes) i de la "fiesta de la reposición del Crucifijo" a les escoles (160 pessetes), mentre que el valor de les noves làpides franquistes per a la retolació dels carrers i plaça era d'unes 184 pessetes. Davant de les necessitats peremptòries de la gent, que patia gana i manca de serveis (com

ara l'electricitat), resulten xocants aquestes barroeres demostracions de poder. Ens estalviarem, doncs, comentar-les.

El cert és que a Sant Feliu Sasserra, cada primer de febrer, el consistori commemora la “*liberación*” amb l'assistència obligatòria als oficis religiosos. Les actes municipals consultades són prou explícites en aquest aspecte, car es pretenia donar a aquest dia un insòlit caràcter “*oficial*” i/o de “*Fiesta Mayor*”, que havia de celebrar-se “*con el mayor entusiasmo*” i, conseqüentment, amb la pretensió de “*procurar que tenga la mayor solemnidad y esplendor (...), facultando al Sr. Alcalde para organizar los festejos convenientes con el Rdo. Sr. Cura Párroco y demás elementos de la población*”. La paranoia del nacionalcatolicisme, ben present arreu, impregna aquestes actituds. Només per posar un exemple, durant la “*fiesta de la Liberación*” de 1943 figurava com un acte principal l'entronització de la imatge del Sagrat Cor de Jesús a la Sala d'actes de l'ajuntament.

Entre els qui ja estaven poc sensibilitzats davant dels problemes derivats de la dramàtica subsistència diària o enfront dels nous interrogants que s'obrien en aquest moment especialment dur, la propaganda franquista ho té fàcil per anorrear i guanyar algunes voluntats. Són molts els que ho donen tot per perdut definitivament i tracten d'adaptar-se el millor possible a la nova situació. El poble entra, en aquest sentit, en un llarg període de prostració.

El 17 d'octubre de 1940, a instàncies d'una ordre rebuda del Gobierno Civil, l'ajuntament convocà una sessió extraordinària per tal de procedir a la substitució de l'anterior “*Comisión Gestora*”. Ara, la nova comissió que assumirà el poder municipal és integrada per José Asensio Pérez (alcalde), Agustí Farrau Arizón (primer tinent d'alcalde), Josep Fusté Borralleras (segon tinent d'alcalde) i els “*gestores*” Antoni Crespiera Codina i Josep Boatella Solà, tots designats pel Governador Civil de la província.

José Asensio Pérez, falangista de pro, fou alcalde de Sant Feliu Sasserra entre els anys 1940-1944. El tret més

Monument als “*Caídos*” (1941), situat a la plaça de l'Església. Fotografia del treball d'Eduard Grilló i Ramon Boatella, “*Sant Feliu Sasserra*” (1985). Com es pot apreciar, la làpida dels “*Caídos*” apareix embutada per un esprai en l'any que es va prendre aquesta fotografia.

rellevant que caracteritzà el seu mandat és, també, l'acusada interinitat, típica dels primers anys de la postguerra. Natural del petit poble de Tormón (província de Terol), ja hem vist que la seva aparició política al nostre municipi es va deure al seu nomenament de secretari provisional del consistori, el 4 de febrer de 1939, per part de l'autoritat militar. Tanmateix, el març de 1940 fou obligat a dimitir oficialment del càrrec de secretari municipal al·ludint una “*incompatibilitat*” amb la seva tasca de “*maestro nacional*”. La raó de fons es deu al fet que l'antic càrrec de secretari fou reclamat per Ramon Pons i Parareda, veí de Cabrera de Mataró, el qual ja l'havia ocupat abans de l'esclat de la guerra –concretament durant la gestió de Joaquim Vila, des de l'abril de 1935– fins que en fou destituït el 6 de març de 1936, segons afirmà, “*por no ser de confianza de los dirigentes del llamado Frente Popular*”. La realitat, però, era una altra: Ramon Pons s'havia beneficiat de la destitució del secretari Josep M. Vilar i Colomer, l'octubre de 1934, per part de l'autoritat militar; el febrer de 1936, quan es féu efectiva la reposició del govern municipal presidit pel repu-

blicà Mateu Tantinyà, Josep M. Vilar fou readmès i ocupà de nou el càrrec de secretari mentre el referit Ramon Pons fou cessat¹.

Ara, Ramon Pons i Parareda havia sol·licitat la seva reposició com a secretari en propietat a través de la interposició d'un recurs contenciós-administratiu a Barcelona, motiu pel qual el consistori de Sant Feliu Sasserra acabà acceptant la seva demanda. Això no obstant, a causa dels nous compromisos que el sol·licitant tenia envers l'ajuntament de Cabrera de Mataró, del qual era també secretari des de l'any 1937, s'arribà a l'acord mitjançant el qual, en cas d'absència d'aquell a Sant Feliu Sasserra, Asensio Pérez el podia suplir temporalment “*con carácter de habilitado*”. Pons Parareda no podrà compatibilitzar durant molt de temps ambdós càrrecs, fet que explica la seva renúncia com a secretari en propietat de l'ajuntament de Sant Feliu Sasserra l'any 1942, precisament quan Asensio ja era alcalde.

Fidel al seu ideari, de seguida el poble notà l'“efecte Asensio”. El primer acte “important” de la seva gestió fou l'habilitació d'un local, situat al mateix edifici de la casa consistorial,

destinat a la FET i les JONS (desembre de 1940). Aquest local es trobava a dalt on hi ha actualment la Caixa d'Estalvis de Manresa. El preu de les obres d'acondicionament restà estipulat en unes 1.500 pessetes, import que fou cobert, com era previsible, a costa del pressupost municipal. La gestió d'Asensio es caracteritzà en tot moment per un acusat paternalisme dirigent i autòcrata que la mateixa emanació ideològica del règim propiciava i justificava. Aquesta actitud es manifestava, per exemple, en l'obligació que s'imposava al jovent a fer desfilades –vergonyants simulacres d'instrucció militar– al Pla del Puig, així com en el fet de cantar l'himne falangista “*Cara al sol*” amb el braç enlaire a la plaça de l'església els diumenges, quan la gent sortia de missa.

Tot això mostra que el delit de l'exaltació patriòtico-religiosa va ésser un aspecte important de la seva actuació política. Així, després d'una sessió extraordinària, José Asensio redactà una instància, el 18 d'abril de 1941, adreçada al bisbat de Vic en què donava a conèixer els projectes de les obres de reconstrucció i d'ampliació de l'església parroquial. Paral·lelament, tal com restava exposat, la mencionada ampliació havia de contemplar l'enderroc de l'antiga rectoria, que es trobava en un estat ruïnós. D'acord amb el pla d'urbanització municipal, una part d'aquesta superfície, un cop retirat tot el runam, seria ocupada per l'ampliació i edificació d'una nova rectoria, i l'altra part, d'uns 260 m², es transformaria en una plaça per tal de “*levantar un pequeño monumento a los caídos por Dios y por la Patria durante el Glorioso Movimiento Nacional*”. El treball que tot això implicava requeria la prestació personal obligatòria dels veïns. Tot seguit, una comissió del consistori, encapçalada pel propi Asensio i amb els tinents d'alcalde Agustí Farrau i Josep Fusté, es presentà al Palau Episcopal de Vic per fer més efectiva la seva petició.

El beneplàcit del bisbe s'obtingué ràpidament arran d'un decret del 9 de maig, on es consideraven les referides obres “*en beneficio de la urbanización y embellecimiento de la villa de San Feliu Saserra*”. Val a dir que Asensio

només féu enderrocar la rectoria i ordenà la construcció de la nova plaça, convertida de fet en l'única prioritat del singular alcalde; respecte a l'església parroquial, la seva actuació tan sols es limità a les obres d'acondicionament interior, com ara l'erecció d'un altar nou. L'ampliació de l'església es dugué a terme durant el mandat de l'alcalde Ramon Grilló.

Per a la construcció de la plaça (avui plaça de l'església), amb el corresponent monument a “*los Caídos*”, Asensio no dubtà a esmerçar-hi tots els recursos disponibles “*con cargo al capítulo de obras y caso de agotarse, verificar las transferencias necesarias del sobrante de otros capítulos*”. En aquest sentit, s'entenen iniciatives encaminades a l'arranjament i eixample del pas anomenat “Veiret” (actual carrer Santiago Rusiñol), així com l'adquisició d'un tros de terreny de la propietat de Filomena Boatella (l'hort de cal Alfonso), considerat necessari per a l'ampliació de la plaça. El mateix Asensio es preocupà de l'agilitació d'aquestes obres per tal de tenir-la acabada per a la festa major de setembre, que havia d'oferir un caire “extraordinari” amb la benedicció del monòlit dels “*Caídos*”, erigit al bell mig.

Tot i les dèries d'Asensio, evidentment en una petita localitat com Sant Feliu Sasserra no es podia abusar de la monumentalitat que caracteritza les dictadures; malgrat que trobem avui dia l'esmentada plaça ben integrada dins el conjunt urbà, la seva construcció no responia a les prioritats del moment.

Volem acabar el balanç de l'època Asensio amb el que havien de ser les seves grans obres per al poble, les quals, malgrat les gestions i esforços realitzats, es convertiren en la seva assignatura pendent. Per un costat, la fallida construcció de les escoles per als nens i nenes del municipi. L'edificació de noves escoles ja era una idea que rondava per la ment d'Asensio des del començament del seu mandat, car no oblidem que ell era mestre. Com a alcalde, acabà de sensibilitzar-se davant d'aquesta imperiosa necessitat quan es feren públiques les suggerències de la Inspecció d'Ensenyament que denunciaven les precàries condi-

cions –textualment: “*antihigiénicas y antipedagógicas*”– dels antics locals, ubicats a l'edifici de l'ajuntament, motiu pel qual es recomanava llur clausura, alhora que es plantejava l'obligació que tenia l'ajuntament d'oferir allotjament –casa o pis– al mestre i mestra, habitatges dels quals el poble estava mancat.

En aquest sentit, cal reconèixer que Asensio féu totes les gestions possibles. Per començar, plantejà l'adquisició de terrenys necessaris per a les noves escoles i vivendes dels mestres: les parcel·les havien de ser comprades a Josep Salada i Giró (uns 1.300 m² destinats als edificis escolars i residències dels mestres) i a la família Bruch Fusté (uns 1.000 m² que havien de ser patis d'esbarjo per a la quitxalla), car hom considerava la tria d'aquests terrenys “*con preferencia a otros que reunen por su situación geográfica el máximo de las condiciones que exige la moderna Pedagogía*”. Asensio demanà, en nom del consistori, una subvenció estatal, a través del *Ministerio de Educación Nacional*, de 20.000 pessetes, alhora que havia pensat inicialment adreçar-se al *Banco de Crédito Local de España*, amb seu a Madrid, per tal d'obtenir un crèdit de 120.000 pessetes. Aquest banc, però, només acordà atorgar-li un préstec de 100.000 pessetes, a tornar en 48 anys a través d'annualitats de 5.118,86 pessetes (en funció d'un interès anual del 4,5%), mentre que l'esperada –i escadussera– ajuda estatal trigaria molt més a arribar-hi. Amb tot, l'arquitecte barceloní Damià Vives i Roura rebé l'encàrrec d'elaborar el projecte de les noves escoles, que tingué l'aprovació de l'Estat i que havia de comptar també amb la prestació personal dels veïns. A més, fou signada l'escriptura de compra del terreny de Josep Salada pel preu de 1.200 pessetes, mentre l'ajuntament, immers en difícils equilibris econòmics, decidí la confecció d'un pressupost extraordinari de 124.418 pessetes per a l'any 1943, punt de partença de la previsible construcció dels edificis escolars.

Pel que fa al tema de l'aigua, el consistori d'Asensio entaulà negociacions amb l'*Oficina Técnico-Jurídica de Aguas de Barcelona* de cara a cercar

també una solució financera per al problema. Hom decidí acollir-se a l'esquifit ajut estatal, que no es concretà, mentre s'encarregava a l'enginyer Josep Ignasi Mirabet el projecte de proveïment d'aigües i clavegueram.

El 20 de maig de 1944, tot obeint una ordre del Governador Civil, es procedí a la substitució de l'anterior consistori per una "*nueva Comisión Gestora*", de la qual sortí nomenat alcalde Josep Bruch Corominas. Sota el mandat de Josep Bruch (1944-1952) la gestió municipal cau en un marasme ignominiós, realment perjudicial per als veritables interessos dels habitants. Dos fets ho corroboren: la paràlisi dels projectes de proveïment d'aigües potables i de la construcció de les escoles, que, com ja hem vist, havien restat plantejats i endegats en l'època d'A-sensio. Hom podria atribuir perfectament aquests entrebancs a la pròpia ineficàcia de l'alcalde, però una explicació més plausible ens exigeix considerar quina mena d'interessos privats hi havia al darrere de la seva actuació.

El primer fet simptomàtic fou la paralització immediata, tot just un any després d'accedir a l'alcaldia, del projecte de subministrament d'aigües potables i de construcció del clavegueram, un projecte la confecció del qual fou valorada en unes 10.000 pessetes. El maig de 1945 Josep Bruch mantingué una llarga i tensa discussió amb l'enginyer Mirabet, el qual reclamava al consistori l'import estipulat del seu treball sense cap mena de rebaixa. Finalment, davant de l'amenaça d'un embargament del pressupost municipal, s'arribà a l'acord pel qual el consistori es comprometia a pagar-li 1.200 pessetes anuals. Tot plegat fou una dilapidació sense sentit: Sant Feliu havia pagat per l'elaboració d'un projecte que no es materialitzà. De fet, el final del mandat de Josep Bruch coincideix amb la liquidació total d'aquest deute. Paral·lelament, respecte a les escoles, l'alcalde s'excusà en la impossibilitat econòmica del municipi i decidí tornar la parcel·la de terra comprada a Josep Salada a través de la fórmula d'una revenda pel mateix preu de 1.200 pessetes.

Al marge de tot això, durant aquest període es reiniciaren les obres de

construcció de la carretera de Sant Feliu Sasserra a Oristà, les quals havien quedat estroncades a causa de la guerra.

El 30 de juliol de 1952 tingué lloc a l'ajuntament una sessió extraordinària, sota la presidència del delegat del Governador Civil, de la qual sortí elegit alcalde Ramon Grilló i Moratona. Els anys en què Ramon Grilló ocupà l'alcaldia (1952-1966) coincideixen amb una de les èpoques més importants de la història del segle XX de Sant Feliu Sasserra. Començant pel seu nomenament per part de l'autoritat governativa provincial, a partir d'aquest fet puntual podem realitzar una breu introspecció en el rerafons funcional del poder local. Oficialment, l'elecció de Ramon Grilló obeí a un "*normal relevo del cargo de Alcalde*" que havia exercit fins aquell moment, durant vuit anys, Josep Bruch, el qual féu la cessió del càrrec comptant –d'acord amb la paràfrasi protocol·lària del moment– amb "*el agradecimiento de la Superioridad por los servicios rendidos al Municipio y a la Patria*". Això no obstant, cal no refiar-se massa del que diuen literalment les actes municipals si volem saber o aclarir determinats aspectes.

Tot plegat, el nomenament de Ramon Grilló va constituir, per diverses raons, un important salt endavant en relació a l'època anterior, la superació lenta i progressiva de la postguerra; més si tenim en compte que Grilló no havia desitjat mai –ni tan sols se li havia passat pel cap– ésser alcalde. Tanmateix, en avaluar el que significà aquesta etapa i els buits que s'hi amaguen és fonamental entendre el paper que hi jugà el rector de la parròquia, Ramon Puigcercós i Tordelespar, originari del mas pairal de Puigcercós (Borredà). Fou precisament mossèn Puigcercós, a través de les seves sòlides relacions amb el bisbat i amb el suport d'algunes persones influents de Sant Feliu Sasserra, com el metge Joan Falguera i Urgell, natural d'Olot, qui va moure els fils perquè Ramon Grilló, una persona sense cap pes polític, fos designat alcalde. El motiu d'aquest interès ens pot semblar d'una extrema banalitat, car el referit rector havia pensat en l'"ingenu" Ramon Grilló

perquè, un cop aquest ja elegit alcalde, es refiava que l'ajuntament li construïria la nova casa de la rectoria, una promesa arrencada des del mandat d'A-sensio. En aquest sentit, cal veure en la intromissió política de mossèn Puigcercós –que representà el cessament de Josep Bruch, un home de la confiança dels industrials Vila al capdavant del consistori– un punt de ruptura important entre el nucli dirigent falangista, que controlava l'ajuntament, i el representant de l'Església pel que fa a l'equilibri del poder local. Evidentment, quan Grilló és investit com alcalde per ordre governativa superior, l'anterior equip municipal no va tenir ni tan sols l'oportunitat d'aprovar aquesta designació perquè, en aquells moments, els ajuntaments no hi pintaven res davant dels nomenaments imposats pel Govern Civil. No cal dir que aquesta inesperada substitució suposà un fort cop per a Josep Bruch, un home que pensava perpetuar-se en el càrrec d'alcalde i crear, alhora, una nissaga de poder en la persona del seu fill, Joan Bruch i Fuster (àlies el "*Coromineta*"), que apareixia destinat a succeir-lo, cosa que evoca aquella tan coneguda i sinistra frase franquista del "*todo está atado y bien atado*".

Ramon Grilló i Moratona, nascut el 1917, és fill de Feliu Grilló i Serra, qui formà part del primer consistori republicà (1931-1933) i esdevingué un dels estrets col·laboradors de l'alcalde Lluís Mas (com a tal, tingué un paper important en la construcció de la fàbrica de Dalt). Un cop realitzat el rellevament de l'alcaldia, Ramon Grilló de seguida concentrà tots els seus esforços en la màxima –i urgent– prioritat que tenia la població: el subministrament d'aigües potables. Tal com ha confessat el propi senyor Grilló, en aquell moment "*no convenia res més que això*". La importància d'aquest problema la tenim reflectida en la sessió extraordinària del 23 de maig de 1953: "*Puestas de manifiesto por el Sr. Alcalde, la carencia absoluta de agua potable que de toda la vida viene sufriendo la población y planteada la necesidad de establecer el debido abastecimiento, se ofreció la solución de acogerse al Régimen de auxilios por el Estado que se determina en el*

Ramon Grilló i Moratona. Sens dubte, fou la personalitat política més rellevant de Sant Feliu Sasserra durant la segona meitat del segle XX. Alcalde entre els anys 1952-1966, el seu nom va vinculat a la portada d'aigües potables a la vila. Fotografia cedida per la família Grilló

Decreto del Ministerio de Obras Públicas de 17 de mayo de 1940 y Orden de 30 de agosto del mismo año (D. 17 de Marzo 1950)", per la qual cosa hom pensà aprofitar, des d'un bon principi, l'aigua de la riera del Soler, situada ben a prop del pont del Blanquer. Tot seguit, el consistori prengué la decisió d'autoritzar l'alcalde Grilló perquè sol·licités de l'Estat l'estudi i l'elaboració d'un projecte encaminat a la realització de les obres de conducció d'aigua i de construcció del clavegueram, alhora que l'ajuntament es comprometia a adquirir els terrenys necessaris, així com l'acord de contribuir a sufragar la meitat de les despeses originades per les esmentades obres.

El gener de 1954, a instàncies d'una

circular rebuda de la Diputació Provincial, el consistori acordà que "*sea cumplimentado con urgencia el servicio de abastecimiento de agua y alcantarillado de la población*", per tal que aquesta petició fos tramesa a l'*Oficina de Cooperación Provincial a los Servicios Municipales*; en principi, hom calculà un pressupost aproximat d'1.200.000 pessetes i una fórmula de finançament per la qual l'Estat o la Diputació aportarien el 50% d'aquella quantitat, mentre que el 50% restant aniria a càrrec del consistori a través d'un préstec concertat, reintegrable en 20 anys. Més endavant, es va veure que aquella xifra inicial es quedava massa curta quan el redactat del projecte —realitzat per l'enginyer Joan

Maria Compte, i aprovat provisionalment pel *Ministerio de Obras Públicas* el 23 de gener de 1956— es donà a conèixer.

Nogensmenys, la tasca de l'alcalde Ramon Grilló, gairebé centrada en aquest problema, no fou gens planera i topà amb seriosos entrebancs. El primer d'aquests fou protagonitzat per la vídua Maria Prat i Molist, propietària del mas Blanquer, de Prats de Lluçanès. La referida Maria Prat intentà fer prevaler els seus suposats drets històrics sobre l'adquisició de les aigües del Bassí per al seu molí fariner i també, a través de l'emplaçament d'una resclosa, de cara al rec d'una peça de terra d'una hectàrea, situada al terme d'Oristà. Per tal d'acreditar l'esmentat dret d'aprofitament d'aquestes aigües, Maria Prat va recórrer al notari de Vic Josep Vall i Serrano. Això suposà un inesperat impediment per a l'arribada d'aigües a Sant Feliu Sasserra, fet que provocà el rebuig del consistori a l'acta notarial que feia prevaler els interessos privats en contra de les necessitats municipals. Segons el testimoni de Ramon Grilló, aquest entrebanc circumstancial es va deure sobretot al germà de la dona, Josep Maria Prat, que era aleshores secretari del bisbe. Ramon Grilló i mossèn Puigercós es desplaçaren expressament a Vic per entrevistar-se amb aquest personatge perquè reconsiderés la seva oposició i, d'aquesta manera, pogués convèncer la seva germana. Seguidament, ambdós es traslladaren a Prats de Lluçanès per parlar amb la citada Maria Prat. Després d'una llarga discussió, de gairebé quatre hores, pogueren obtenir la seva signatura favorable a l'interès veïnal sobre el dret a l'adquisició de les aigües en liti-gi.

L'oposició més forta, però, es va covar dins de Sant Feliu Sasserra, concretament en el cercle dels Vila i dels Bruch, que s'havien vist desplaçats del poder municipal. En aquest sentit, cal fer un petit parèntesi que, necessàriament, respon a l'intent d'explicar el perquè de l'oposició sistemàtica a la portada d'aigües per part del nucli oligàrquic. Encara que ens pugui semblar fútil, la hipòtesi més versemblant o consistent apunta al fet que el

Gorg de la Casanova de la Pedragosa, lloc de captació de les aigües de Sant Feliu Sasserra.

subministrament d'aigües potables podia implicar, a més de la indiscutible millora de la qualitat de vida dels habitants, el temor a un augment de la població, si més no a llarg termini, cosa que faria minvar el seu domini polític i social. Disposats a qualsevol preu a descavalcar Ramon Grilló de l'alcaldia, els membres del sector oligàrquic aprofitaren l'existència d'un plet familiar en què es trobava involucrat Ramon Grilló per tal de desprestigiar-lo políticament a través d'una denúncia al Govern Civil. Ramon Grilló fou cridat des de Barcelona pel propi Governador Civil, Gómez Quintana, el qual, després d'escoltar-lo breument, li anuncià que no deixaria l'alcaldia fins que la portada d'aigües no fos una realitat a Sant Feliu Sasserra. A partir d'aquest moment tots els entrebancs desaparegueren. Ramon Grilló va acomplir la tasca encomanada fins que l'any 1965 arribà finalment, després de tants anys, la conducció d'aigua a la vila. Paradoxalment, cal subratllar que l'arribada d'aigua no va ser mai objecte d'una inauguració oficial. En aquest sentit, el municipi té pendent una obligació moral de reconeixement envers Ramon Grilló.

L'última fase s'encetà a partir de 1958, quan el *Ministerio de Obras*

Públicas, a més de ratificar la concessió de l'aigua de la riera del Soler i l'ajut de l'Estat (concretat inicialment en una aportació del 50%), així com l'aprovació definitiva del projecte, atorgà a l'ajuntament els beneficis de la Llei d'Expropiació Forçosa de cara a l'ocupació dels terrenys necessaris per a les obres. Finalment, entre els anys 1962-1965 es realitzaren les obres de proveïment d'aigua a la població per un pressupost d'1.970.000 pessetes. L'Estat hi va aportar un 73'7% d'aquesta quantitat, mentre que la resta fou posada per l'ajuntament de la vila².

Un altre tema són les relacions del consistori amb mossèn Puigcercós amb motiu de la construcció de la nova rectoria. Val a dir que l'ajuntament, donada la màxima prioritat del municipi i l'exigu pressupost amb què comptava, no podia satisfer aquella demanda per molt que el rector apel·lés a l'"obligació moral" de l'ajuntament. Fou mossèn Puigcercós qui s'encarregà personalment de cercar les contribucions econòmiques dels feligresos, anant casa per casa. Allò que l'ajuntament només va poder atorgar-li fou el permís per a la construcció d'un pas o corredor que comunicava la nova casa rectoral amb l'església parroquial, concretament en el lloc conegut com

"les escales de cal Salero". No fou, ni de bon tros, una obra destinada a millorar l'aspecte urbanístic de la vila, sinó que responia a un caprici del rector, el qual es veia sovint assaltat per temors hipocondríacs davant el "perill" de constipar-se quan, per anar a l'església, havia de passar o fer una volta per la seva plaça.

Fons documental consultat:

Arxiu Municipal de Sant Feliu Sasserra. Llibres d'actes municipals: volums 9 (17-IV-1936 – 19-V-1940), 10 (19-V-1940 – 22-I-1944), 11 (29-I-1944 – 30-IX-1949), 12 (31-XII-1949 – 23-I-1955) i 13 (6-II-1955 – 31-VII-1958).

Notes:

1. Vegeu Josep Albert Planes i Ball, "Sant Feliu Sasserra: els anys de la República (1931-1936)", *Dovella. Revista cultural de la Catalunya central*. Manresa, Centre d'Estudis del Bages, núm. 75 (primavera 2002), pàgs. 15-21.
2. Alberic Tarrés i Josep Orriols, *Sant Feliu Sasserra* (1988), pàg. 10. Treball inèdit conservat a la biblioteca Sant Pere Almató de Sant Feliu Sasserra.

Josep Albert Planes i Ball

Historiador

Membre del Centre d'Estudis del Lluçanès